

*Особливості роботи координатора та консультанта з професійної орієнтації
учнів у школах Великої Британії*

Постанова проблеми

На сучасному етапі люди всього світу мають справу із ринком праці та кар'єрними можливостями, які постійно змінюються, змінюючи таким чином і життя їх самих. З'являються нові види професій, витісняючи інші, в залежності від соціально-економічних чинників та потреб країни, одні професії стають більш популярними, інші втрачають свою популярність. Через це людині потрібно постійно пристосовуватись до швидких змін у світі професій та життя в цілому. Тому, в багатьох розвинутих країнах, зокрема у Великій Британії, існує професійно-орієнтаційна освіта, яка допомагає молоді та дорослим визначити свій майбутній шлях у мінливому світі професій, а також допомагає навчитись пристосовуватися до соціально-економічних змін у суспільстві, де ключову роль відіграють саме координатори та консультанти з професійної орієнтації

В системі британської шкільної освіти існує кілька методик навчання, що використовуються у професійній орієнтації учнів. В свою чергу вони сформували різноманітні програми навчальних заходів, що допомагають учням прийняти рішення щодо майбутньої професії. Це такі навчальні заходи та методики:

- навчально-методичні заходи з профорієнтації, які забезпечують учнів сучасною, доступною, мультимедійною інформацією щодо можливостей учнів з у світі професій;
- пропонується допомога індивідуальна та в групах з прийняття рішень стосовно майбутньої професії, що проводиться під керівництвом служби з профорієнтації разом з пасторським піклуванням та вчителями-координаторами з профорієнтації. Заняття проходять в процесі спілкування з учнями у невимушеній атмосфері, з метою визначення найбільш відповідної сфери діяльності та певної професії;

- ведення документального обліку, проведення робіт щодо визначення ключової інформації, досвіду, здібностей, потенціалу та намірів учнів стосовно майбутнього трудового життя;
- особистісна та соціальна освіта пропонує спланований комплекс навчального матеріалу на особистий, соціальний та моральний зміст;
- координатор з профорієнтації пропонує спланований комплекс робіт, які розглядають зміст певної трудової діяльності;
- інтегрована робота вчителя, яка поєднує навчання певного предмету (англійської мови, географії, технології та ін.) з елементами професійної орієнтації, що сприяє не тільки вивченню змісту предмета, але й допомагає в багатьох ситуаціях професійної діяльності;
- розширення ряду корисних навчальних ресурсів, пов'язаних з роботою в суспільстві, проектами, направленими на визначення своєї ролі в суспільстві через спілкування, співпрацю зі сферою бізнесу; [3]

Деякі частини цього переліку навчальних заходів та методів профорієнтації зустрічаються в одних школах, деякі в інших; тільки в окремих школах Великої Британії використовуються всі вище перераховані навчальні заходи та методи профорієнтації. Але потенціальних напрямів у розвитку зараз набагато більше чим раніше.

У Великобританії служби профорієнтації відносно добре розвинені як в освітніх закладах, так і окремих агентствах, які належать до системи регулювання ринку праці. Особливість профорієнтаційної діяльності у країні пов'язана з розподілом основних акцентів на: освітню орієнтацію, (вибір продовження освіти та його напрямку); на орієнтування в сфері професійної трудової діяльності); орієнтування на сферу соціального та особистісного розвитку. Система профорієнтації намагається врівноважити ці дві особливості – допомога у виборі як освітнього так і професійного шляху.

В цілому до основних особливостей роботи координаторів з профорієнтації та профконсультантів можна віднести набір функцій або видів діяльності, які допомагають учням прийняти рішення та зробити необхідні «перехідні кроки»,

що визначають їх подальший розвиток у сфері освіти та професійної діяльності. Британські спеціалісти з профорієнтації розрізняють наступні види профорієнтаційної діяльності:

- інформація – надання учням об'єктивних та фактологічних даних про отримання освіти та різноманіття професій;
- психодіагностика та висновки щодо відповідності визначеному вибору учня в освітній та професійній сфері;
- надання допомоги, що базується на власних знаннях та досвіді спеціаліста з професійної орієнтації;
- консультування спеціаліста з профорієнтації з метою допомоги учням у виявленні власних потреб та здібностей щодо вибору освітнього або професійного шляху, а також можливостей його наслідків;
- навчання розвитку кар'єри: надання допомоги для участі у програмі, розробленої з метою розвитку в учнів навичок, концептуальних підходів та знань, які дозволяють йому зробити ефективний освітній або професійний вибір;
- допомога учню у прийнятті на роботу або у проходженні певної програми попередньої професійної підготовки. [6]

Британська система профорієнтації багато в чому залежить від місцевих органів освіти . Її фінансування визначається на місцях: чим більше бюджет школи, тим більшу кількість профконсультантів вона може прийняти в штат навчального закладу. Навчання в школі триває 12 років і на кожному віковому етапі повинні працювати профконсультанти . Диференціація учнів в процесі навчання в різних типах шкіл передбачає різну освітню орієнтацію, яку профконсультант допомагає вибрати учню.

Середня школа Великої Британії має декілька профілів навчання: граматичний, сучасний, технічний, об'єднаний. Ці початкові заклади дещо відрізняються один від одного за навчальними планами, кваліфікацією викладачів, навчальним обладнанням, а також за можливостями соціального та професійного просування, які вони надають. Наприклад, закінчення граматичної школи у більшій мірі відкриває можливості вступу до університету. Після закінчення

початкової школи, настає важлива подія, коли дитині виповнюється 11 років необхідно прийняти рішення щодо вибору певного типу школи для подальшого навчання. В цей відповідальний період профконсультанти надають допомогу учню та його родині. З цією метою в навчальний розклад початкової школи входять спеціальні заняття, які зосереджують увагу на особистості учня. В процесі індивідуальних та групових бесід, профконсультанти обговорюють з учнями їх успіхи у навчанні, інтереси та здібності, захоплення, плани подальшого навчання. Координатори або вчителі з профорієнтації ведуть щоденники на кожного учня, які містять інформацію щодо успіхів у навчанні та переважаючих здібностей в тій чи іншій сфері знань, а також інтереси і захоплення учня. Вчителі з профорієнтації або профконсультанти обговорюють плани школярів з їх батьками. В результаті такої психолого-педагогічної роботи, учень приймає рішення щодо вибору типу школи. [4, 105]

У середній школі, окрім особистого розвитку учнів, все більшого значення надається набуттю практичного досвіду в тій чи іншій професії. Наголос робиться на активних формах та методах навчання. З цією метою в навчальний процес вводяться різноманітні імітаційні програми, а також трудова практика. Наприклад, імітаційне моделювання різних трудових операцій здійснюється за допомоги рольових ігор. Вони розроблені з урахуванням специфіки британського ринку праці та відтворюють різноманітні соціальні та трудові ситуації: планування робочого дня, напрацювання власного стилю трудової діяльності, поведінкою в ситуації втрати роботи, визначення балансу між сімейним життям та роботою. Більш того, подекуди у школах створюються міні-підприємства, в яких учні самі утворюють компанію або кооператив, що виробляє товари або надає послуги, де здійснюються всі види маркетингової діяльності, продажу продукції та послуг. Такі проекти дають можливість учням навчитися брати на себе відповідальність і керівництво своїми діловими задумами; виявити свої можливості в отриманні реальної роботи для себе або навчитися підприємницьким навичкам в малому бізнесі; допомогти молоді займати активнішу позицію у вирішенні життєвих проблем. [1, 122]

У сфері профорієнтації єдиною офіційно визнаною кваліфікацією в країні є диплом профорієнтатора, який видається після проходження річної програми з відривом від виробництва особам, що закінчили університет або еквівалентний курс та мають значений практичний досвід роботи у профорієнтації. В країні нараховується більше десяти центрів, що проводять таку підготовку.

Шкільні профорієнтатори та вчителі за професією мають різну підготовку. Деякі отримують підготовку початкового характеру, фактично ознайомлюючи, на недовготривалих курсах, а деякі отримують кваліфікацію після проходження повного курсу і отримують диплом профорієнтатора. [2, 26]

У Британських університетах та інших навчальних закладах підготовка профконсультанта може тривати від кількох днів до підготовки тривалістю рік та більше. Як правило, вона доповнюється регулярним підвищенням кваліфікації, фокусуючись на особливостях контингенту, з яким доводиться працювати. Так, для спеціаліста-профорієнтатора в центрах працевлаштування, характерний акцент в їх підготовці робиться на методах пошуку роботи та працевлаштування. Загалом, можна сказати, що професійна компетентність спеціалістів, що виконують різні ролі (профорієнтація в школі, в університеті, у службах та агентствах по найму та ін.) значним чином відображається і на структурі їх підготовки.

Треба зазначити той факт, що профорієнтаційна спеціалізація, якщо вона йде як додаток до основної професії (наприклад вчителя), пояснює у ряді випадків свою недовготривалість – від декількох днів до декількох тижнів в школах, а в ряді випадків - підготовка за місцем роботи або закінчення спеціальних курсів. Але на сьогодні по всій Британії зростаюча більшість спеціалістів, які бажають працювати у сфері професійної орієнтації прагнуть отримати професійну кваліфікацію, що надається деякими університетами Великої Британії, де навчання в середньому триває 1 рік. [3, 86]

Так, наприклад в Уельсі (University of the West of Scotland); в Північній Ірландії такі послуги надаються в таких університетах як: Королівський

університет Белфаст (Queen's University Belfast) та Улстерський університет (University of Ulster). [6]

До програми профпідготовки спеціалістів-профорієнтаторів зазвичай входить:

- загальна теорія, загальні основи психології, соціології, економіки, характеристика системи освіти;
- теорія профорієнтації, психологія консультування, теоретичні концепції вибору професії;
- тактика профорієнтаційної роботи, навички проведення інтерв'ю, аналіз робочого місця, методика проведення індивідуальних та групових консультацій, методи обробки експериментальних даних;
- особистісний розвиток, групова динаміка та ін.;
- практичні заняття - інтерв'ю під наглядом наставника, процедури з найму в агентствах працевлаштування, проведення рольових ігор, тренінгів, робота з документацією, та ін.

Звичайно, реально на практиці проведення окремих напрямів підготовки профорієнтаторів значним чином варіюються в пропорціях та за тривалості відведеного часу. В одному випадку можуть домінувати теоретичні аспекти, в другому – велике значення приділяється практичним заняттям, а в третьому – найбільшу увагу приділяють розвитку навичок з найму та працевлаштування.

Загалом, в ідеалі ефективна підготовка повинна спонукати слухачів до напрацювання навичок професійного саморозвитку, а не простого вивчення визначеного набору практичних прийомів в сфері профорієнтації, що і спостерігається в реальній дійсності. Тому повинна витримуватись рівновага між теоретичними та практичними частинами навчання. [5, 67]

В різних регіонах Великої Британії існують деякі відмінності в роботі координаторів та вчителів з профорієнтації, так само як і профконсультантів. Шотландії, наприклад, невелика кількість вчителів з профорієнтації належать до асоціації з профорієнтації та профконсультацій (Association for Careers Education and Guidance), яка є в Англії та Уельсі. В Шотландії існує асоціація методистів

Шотландії (Scottish Guidance Association), діяльність якої включає і профорієнтаційну роботу, але як частину складової методологічного керівництва, тому, що координатори та вчителі з профорієнтації частіше за все є ще і методистами. Профорієнтаційна робота в Шотландії дещо відрізняється тим, що тут переважають розробки практичних підходів у професійно-орієнтованому навчанні, які розробляються шкільним відділом методики, враховуючи свій теоретичний та практичний досвід роботи, а також профконсультантами з шотландської профорієнтаційної служби.

Організація профорієнтаційної діяльності в Північній Ірландії є подібною до англійської системи. Координаторами з профорієнтації або вчителями з профорієнтації стають в основному вчителі-предметники.

Висновки:

координаторів та консультантів з професійної орієнтації координаторів та консультантів з професійної орієнтації має велике значення як в особистісному розвитку учнів, так і розвитку суспільного потенціалу країни.

Література

1. Слюсаренко Н.В., Мороз Н.С. Виховання учнів у середніх навчальних закладах Великої Британії: навчально-методичний посібник. / Н.В. Слюсаренко, Н.С. Мороз. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2012. – 230 с.
2. Anthony Barnes, Barbara Bassot, Anne Chant. An introduction to career learning&development 11-19: perspectives , practice and possibilities. Routledge, Abingdon, Oxon, OX144RN, 2011. -168 p.
3. David Andrews. Career education in schools/ David Andrews. – Highflyer Publishing Ltd, Stafford, Staffordshire ST174LT, 2011. – 156 p.
4. A.G. Watts, Bill Law, John Killeen, Jennifer M. Kidd, Ruth Hawthorn. Rethinking careers education and guidance. – Routledge, London. New York. 2002. – 403 p.
5. D. Peck. Careers Services: history, policy and practice in the United Kingdom. London. 2004. - 168 p.

6. B. Rodgers. Careers Education and Guidance. Cambridge. 1984. – 150 p.

Анотації

Марія Тименко

Особенности работы координатора та консультанта з професійної орієнтації учнів у школах Великої Британії

В статті розкриваються особливості професійної підготовки консультантів та координаторів з професійної орієнтації, їх функції, володіння основними навчальними методиками формування професійного інтересу учнів шкіл Великої Британії.

Ключові слова: *координатор з профорієнтації, розвиток кар'єри, Велика Британія, профконсультація, середня школа, навчання, світ професій, вчителі-профконсультанти, методист, навчальні методики, учні.*

Тименко Марія

Особенности работы координатора и консультанта по профориентации учеников в школах Великой Британии.

В статье раскрываются особенности профессиональной подготовки консультантов и координаторов по профориентации, их функции, умение работать с основными учебными методиками формирования профессионального интереса учеников школ Великой Британии.

Ключевые слова: *профориентация, развитие карьеры, Великобритания, профконсультация, мир профессий, средняя школа, обучение, учителя-профконсультанты, методист, учебные методики, ученики.*

Tymenko Maria

Peculiarities of careers officers and careers coordinators work

in schools of Great Britain.

The article introduces main peculiarities of careers officers and careers coordinators work in schools of Great Britain. It also describes professional development of careers coordinators and ability to work with main framework of careers education appearing in the statutory curriculum of secondary schools of Great Britain.

Keywords: *careers education, career development, Great Britain, careers advisers, career guidance, career world, secondary school, teaching, careers teachers, framework.*